

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ ΕΘΙΜΑ

[Καί ἡ ἐν Θεσσαλονίκῃ πνευματικὴ καὶ φιλολογικὴ ἐν γένει ζύμωσις ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἐκλεκτοὺς καὶ φιλοτίμους ἐργάτας. Τὸ « Ἐθνικὸν

Ἡμερολόγιον » ἐγνώρισεν ἕως τῶρα τινὰς ἐκ τούτων εἰς τοὺς ἀναγνώστας αὐτοῦ. Μετὰ χαρᾶς ἤδη παρουσιάζει ἕνα ἀκόμη : τὸν αὐτόθι καθηγητὴν ἐν τῷ Ἑλληνογαλικῷ Λυκείῳ Κωνσταντινίδου κ. Ι. Γ. Ἄντωνιάδην, γνωστὸν διὰ τὰ ποικίλα καὶ ἐποικοδομητικὰ αὐτοῦ δημοσιεύματα εἰς τὰς ἐκεῖ ἐφημερίδας καὶ τὰ ἄλλα φιλολογικὰ φύλλα. Ὁ κ. Ἄντωνιάδης, ἰδιαιτέρως καταγινόμενος εἰς τὴν μελέτην, περισυλλογὴν καὶ περιγραφὴν ἡθῶν καὶ ἐθίμων τοῦ ἐν

Μακεδονία ἑλληνισμοῦ, παρέχει χρήσιμον συμβολὴν εἰς τὸ ἔργον τῆς λαογραφίας τῶν αὐτόθι ἑλληνικῶν πληθυσμῶν, ἥτις τρανῶς μαρτυρεῖ τὴν βαθεῖαν συνείδησιν τῆς ἐθνικῆς τῶν ἐνότητος.]

Ο ΓΑΜΟΣ ΕΝ ΒΕΛΒΕΝΔΩ

Εἰς τὰς ἀγαπητάς μου γυναικαδέλφας :
Ἐλένην Καμκοῦτη καὶ Εὐανθίαν Βέικου

ΠΑΡΑ τὰ ρεῖθρα τοῦ Ἀλιάκμονος, κάτω ἀπὸ τὴν νοτιὰν ἐσχατιὰν τῶν μουσοτραφῶν Πιερίων ὄρεων, κεῖται ἡ κωμόπολις Βελβενδός. Ἄν δὲν τὴν στολιζοῦν εὐθύγραμμοι δρόμοι, ἂν δὲν τὴν κοσμοῦν μέγαρα ὑψηρεφῆ, τὴν ὠμορφαίνουν ἐν τούτοις ἀγνά καὶ ποιητικὰ ἔθιμα, τὰ ὁποῖα μαρτυροῦν ὄλον τὸ μεγαλοπρεπὲς μέγεθος τῆς βλακείας τῶν θεωριῶν τοῦ περιφήμου Φαλμεράδερ!..

Ἄναμφιβόλως, ἐν ἀπὸ τὰ ὠραιότερα εἶνε καὶ ὁ γάμος, ἀμυδρὰν σκιαγραφίαν τοῦ ὁποίου θὰ ἐπιχειρήσωμεν χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τοῦ « Ἐθνικοῦ Ἡμερολογίου ».

*
*
*

Εἶνε ἀδύνατον νὰ νοηθῇ « Προξενεῖα » χωρὶς πηγαινοερχομὸ Προξενητοῦ. Αὐτὸς ζητεῖ τὴν χεῖρα τῆς νύφης, αὐτὸς διαπραγματεύεται

τὸ ποσὸν τῶν στρεμμάτων, τὰ ὅποια θὰ δοθοῦν εἰς τὸν γαμβρόν ὡς προῖκα. Ὅταν δὲ ἡ ἐσπέρα τῆς Προξενειᾶς δρισθῇ, ὁ Προξενητῆς— ὅστις εἰς ἀντάλλαγμα τῶν κόπων του λαμβάνει ὡς δῶρον, ἀλλὰ μόνον τὴν ἡμέραν τῶν γάμων, ζεῦγος παπουτσιῶν, τὰ ὅποια ὑποτίθεται ὅτι ἐχάλασε διὰ τὴν νύμφην— ὁ Προξενητῆς παραλαμβάνει τὸ δακτυλίδι δεμένο μὲ ὀλίγα φλωριά εἰς μετάξινο μανδῆλι, ἔρχεται μὲ τοὺς συγγενεῖς τοῦ γαμβροῦ εἰς τὸ σπίτι τῆς νύμφης καὶ μετὰ τὰ πρῶτα κεράσματα φωνάζει μεγαλοφώνως: « θέλωμε τὴν νύμφην, ποῦ εἶνε ἡ νύμφη; » Λέγων τοῦτο ἐννοεῖ τὸ μανδῆλι, ἐπάνω εἰς τὸ ὅποιον εἶνε τὸ δακτυλίδι χωρὶς — ἐδῶ — φλωριά. Καὶ οἱ οἰκεῖοι, κατόπιν μερικῶν χαριεντισμῶν ὅτι δῆθεν δὲν δίδουν τὴν

Νότιος Μακεδονία. — Φωτογραφία ληφθεῖσα μετὰ τὸν χορόν, ὅστις γίνεται τὸ ἀπόγευμα ἐκάστης Κυριακῆς ἐν Καταφυγίῳ.

νύμφην, παρουσιάζουν τὸ μανδῆλι. Τότε ὁ Προξενητῆς λαμβάνει εἰς χεῖρας του καὶ τὰ δύο μανδῆλια, τὰ ἀναμειγνύει ὑπὸ τὰς εὐχὰς τῶν παρισταμένων καὶ ψάλλει τὸ ἑξῆς ᾄσμα :

« Τ' ἀχειλάκι σου, τὸ μαγουλάκι σου
 Τ' εἶνε κόκκινο, γαλαζιοκίτρινο;
 Μὴν ἀρρώστησες, μὴν θεομιάθηγες;
 — Οὐδ' ἀρρώστησα κι' οὐδὲ θεομιάθηκα.
 Μ' ἀρραβώνισαν στὸν πέρα μαχαλᾶ.
 Κάνω πεθερὸ σὰν τὸ βασιλικό,
 Κάνω πεθερὸ σὰν τὴν τριανταφυλλιά,
 Κι' ἀνδραδέλφια δύο, πολὺ ποῦ τ' ἀγαπῶ ».

Μεθ' ὃ ἀπέρχονται καὶ ἡ διασκέδασις παρατείνεται καὶ εἰς τοῦ γαμβροῦ καὶ εἰς τῆς νύμφης μέχρι πρωίας.

Κατὰ τὰ μέχρι πρό τιнос κρατοῦντα, τὸ διάστημα τῶν ἀρραδῶ-
νων δὲν διήρκει ὀλιγώτερον τῶν δώδεκα μηνῶν. Σπανίως δὲ ὁ γαμ-
βρός ἐπεσκέπτετο τὴν μνηστήν, ἢ ὁποία κυρίως εἰπεῖν οὐδέποτε
ἀντίκρυζε τὸν πρῶτον. Ἦδη ὁμως ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ... πολι-
τισμοῦ θεωρεῖται τὸ τελευταῖον τοῦτο ὑπερβολικόν.

* * *

Ὁ γάμος ἀρχίζει κυρίως τὴν Τετάρτην μετὰ τὰ «ἀλείμματα». Βαζο-
κοπᾶ ἢ γειτονιά τοῦ γαμβροῦ καὶ τῆς νύφης ἀπὸ τὰ τραγούδια τῶν
γυναικῶν καὶ παρθένων, αἱ ὁποῖαι ἀσπρίζουν τὰ σπίτια τῶν μελλο-
νύμφων. Ποῦ νὰ τολμήσῃ νὰ παρουσιασθῇ «ἀρσενικός» εἰς τὸ
μέσον! Τὸν ἀλείφουν αἱ ζωηρότεραι μετὰ μικρὰν ποσότητα ἀσβέστου,
εὐχόμεναι «καὶ εἰς τὰ δικά του» ὑπὸ τὸν ἀκράτητον γέλωτα τῶν
παρευρισκομένων.

Τὸ ἑσπέρας τῆς Πέμπτης «πχιάνονται τὰ ζυμώματα», τὴν δὲ
Παρασκευὴν αἱ γυναῖκες ζυμώνουν τὰ φωμιά ὑπὸ τὸ ἐξῆς ᾄσμα :

« Εἰς τ' ἀνώγεια καὶ κατώγεια
Κι' εἰς τὰ ψηλὰ σαράγια,
Νύφη θὲ νὰ γείνω,
Γαμβρὸν θέλω νὰ πάρω,
Συντέκνους νὰ καλέσω,
Συντέκνους καὶ μπρατίμους.
Κύριέ μ' βρέξε, Κύριέ μ' χιόνισε,
Κύριέ μ' κάμε ἕναν ἥλιο,
Νὰ ζυμώσουμε κολουῶρες·
Ἐχω φίλους νὰ καλέσω,
Ἐχω καὶ καλοὺς γειτόνους
Καὶ προξενιάδες ».

Τὸ δειλινὸν τῆς ἰδίας ἡμέρας «βάζουν τὴν οὐκνᾶ», βάφουν δηλ.
αἱ γυναῖκες καὶ τὰ κορίτσια τὰ μαλλιά καὶ τὰ ἄκρα τῶν δακτύλων
μετὰ σκόνιν — «οὐκνᾶ» — ἐρυθράν. Ὅ,τι γίνεται πρὸς τοὺς «ἀρσε-
νικούς» μετὰ τὴν ἀσβέστη κατὰ τὰ «ἀλείμματα», τὸ αὐτό, καὶ
μάλιστα εἰς μεγαλειτέραν βαθμίδα, ἐπαναλαμβάνεται καὶ τῶρα μετὰ
τὴν «οὐκνᾶ».

Ἔρχεται ἡ ἑσπέρα. Εἰς τὸ σπίτι τῆς νύφης φιλεῦνται ἢ γει-
τόνισσες καὶ συντρόφισσες τῆς νύφης, ἐν ᾧ μετὰ τὸ δεῖπνον καὶ
εἰς τοῦ γαμβροῦ καὶ εἰς τῆς νύφης γίνονται «τὰ σκουνίσματα».
Ἔστι δὲ «σκουνίσμα» τὸ ξεκαρδιστικὸν ἔθιμον τῆς Παρασκευῆς,
κατὰ τὸ ὁποῖον μέσα εἰς ὀλίγην ποσότητα ἀλεύρου, ἐντὸς σκαφι-
διοῦ, θέτει ὁ πατήρ τοῦ γαμβροῦ καὶ τῆς νύφης ἀνά μίαν δεκά-
ραν, τὴν ὁποίαν κατὰ σειρὰν ἕκαστος τῶν προσκεκλημένων προσ-
παθεῖ γονατίζων νὰ ἀνασύρῃ μετὰ τοὺς ὀδόντας του. Φαντάζεσθε
ὄλοι τὰ προκαλούμενα ἀπὸ τὸ ἀλεύρωμα τῶν προσώπων γέλια!

Σημειωτέον ὅτι ὁ πρῶτος «σκουνίζων» πρέπει νὰ εἶνε παιδίον μὴ στερούμενον γονέων.

* *

Ἄν ἔως σήμερον αἱ τελεταὶ τοῦ γάμου περιορίζονται μόνον εἰς τὰ σπίτια τῶν μελλονύμφων, ἀπὸ τὸ θεϊκὸν τοῦ Σαββάτου λαμβάνουν ἐμφαντικωτέραν χροιάν μετὰ τὰ «καλέσματα».

Αἱ συγγενεῖς τῆς νύφης καὶ τοῦ γαμβροῦ, κρατοῦσαι ὑπὸ τὴν ἀριστερὰν μασχάλην δίσκον σκεπασμένον μετὰ ἔξινο μανθῆλι, εἰς δὲ τὴν δεξιὰν χεῖρα τὴν «σδάναν», δοχεῖον δηλαδὴ γεμάτο κρασί, προσκαλοῦν τοὺς γνωστοὺς εἰς τὸ γάμον. Ὁ δίσκος περιέχει ἀνά μίαν κουλουραν — ὁ τοῦ Προξενητοῦ καὶ τὰ παπούτσια, περὶ ὧν ὠμιλήσαμεν προηγουμένως — καὶ ζαχαρωτά, τὰ ὅποια ἀνταλλάσσουν οἱ προσκαλούμενοι μετ' ὀλίγον σίτον φιλοδωροῦντες συγχρόνως καὶ τὰς παρθένους, αἱ ὅποια «καλνοῦν».

Τὴν ἑσπέραν «παίρνουν τὰ σινιά» δηλαδὴ ἀνταλλάσσονται τὰ δῶρα.

ὑπὸ τοὺς ἤχους ἑνὸς κλαρίνου, ἑνὸς βιολιοῦ καὶ ἑνὸς λαούτου — ἤχους ἀναστατώνοντας τὴν κωμόπολιν δλόκληρον, ξεκινᾷ τὸ συμπεθεριὸ δλόκληρο κατὰ τὰς 12 τουρκιστί (6 ἢ 7 ἀναλόγως εὐρωπαϊστί) διὰ τὴν οἰκίαν τῆς νύφης. Προπορεύονται οἱ «μπράτιμοι», οἱ φίλοι δηλαδὴ τοῦ γαμβροῦ, χοροπηδῶντες ἐμπρὸς ἀπὸ τὰ βιολιά, ἔπειτα οἱ φέροντες ἐπὶ κεφαλῆς τὰ «σινιά», ἐπὶ τῶν ὁποίων τὰ δῶρα τοῦ γαμβροῦ πρὸς τὴν νύφην. Ἰδιαιτέρως μεταξὺ τῶν δῶρων πρέπει ν' ἀναφέρωμεν τὰ ψωμιά τοῦ γαμβροῦ καὶ τῆς νύφης, τὰ ὅποια μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν σπάζονται ἀπὸ τῆς κεφαλῆς παιδίου μὴ στερουμένου γονέων, καθ' ἣν στιγμὴν οἱ παριστάμενοι εὐχονται «νὰ ζήσουν».

Νότιος Μακεδονία. — [Χωρική ἐκ Καταφυγίου]

* *

Τὸ πρῶτ τῆς Κυριακῆς ὅλοι οἱ προσκεκλημένοι ὑποχρεοῦνται νὰ ἐπισκεφθοῦν τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ ἢ τῆς νύφης, διὰ νὰ εὐχηθοῦν τό: «μὲ ὄρες καλές».

Ὅλιγον πρὸ τῆς μεσημβρίας, κουρεὺς προσκαλούμενος ξυρίζει

παρουσία ~~δλσσ~~ τοῦ συγγεναλογοῦ τὸν γαμβρόν, ἐν ᾧ αἱ γυναῖκες συγκινητικώτατα φάλλουν :

« Ἀργυρὸν ξυράφι,
 Τρέχα ἀγάλι - ἀγάλια,
 Μὴ θάϊση τριχα,
 Τριχα ἀπ' τὸ κεφάλι.
 — Πούσαι, καῦμέν' μάννα,
 Ἔλα ἴδῶ σιμά μου,
 Βάλε τὸ πεσκέρι,
 Μάσε τὰ μαλλιά μου,
 Μὴ τὰ πάρονν ξένοι
 Καὶ τὰ κάμουν μάγια ».

Μετὰ τὸ φαγητὸν οἱ «μπράτιμοι» παραλαμβάνουν μὲ τὰ βιολιά τὸν « νουνόν », τοῦ ὁποῦ το κράτος γίνεται ἀπεριόριστον ἀπὸ τὴν στιγμὴν αὐτήν. Ἔχει ὑπὸ τὴν πειθαρχικωτέραν ἐξουσίαν τοὺς «μπρατίμους», κανονίζει τὰ ζητήματα, διατάσσει τοὺς πάντας.

Ἡ πανηγυρική παραλαβὴ τοῦ νουνοῦ προσημαίνει εἰς ὄλην τὴν κώμην τὴν προσεχῆ παραλαβὴν τῆς νύφης. Ἀσυνήθης τότε παρατηρεῖται συνωστισμὸς εἰς τὰς ὁδοὺς, ὅπῃθεν θὰ διέλθῃ ἡ γαμήλιος παράταξις — ὁδοὺς γνωστὰς ἤδη, διότι ἐκεῖθεν ἀκριβῶς πέρασαν καὶ τὰ « σινιά ».

Εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύφης, μόλις ἀκουσθῆ μακρόθεν τὸ κλαρίνο, διαλαλοῦν ἐκκωφαντικῶς τὴν ἄφιξιν τῆς συνοδείας τοῦ γαμβροῦ, καταιδάζουν τὴν νύφην εἰς τὴν αὐλήν καὶ τὴν ἀσπάζονται οἱ γονεῖς, οἱ συγγενεῖς καὶ αἱ φίλαι ὑπὸ τὰ βίγη τῆς συγκινησεως καὶ τὰ δλόθερμα δάκρυα, τὰ ὅποια προκαλεῖ τὸ ἐξῆς ὠραῖον ᾄσμα :

« Μῆλο μου κόκκινο,
 Ἄσπρο καὶ ῥοῖδινο,
 Ἄϊ, μὴ μαραίνεσαι,
 Ἄϊ, μὴν πικραίνεσαι.
 — Πῶς νὰ μὴ μαραθῶ,
 Πῶς νὰ μὴν πικραθῶ,
 Πῶς νὰ χωρίσω
 Ἀπ' τὸν πατέρα μου,
 Κι' ἀπ' τὴ μητέρα μου,
 Κι' ἀπὸ τ' ἀδέλφια μου,
 Κι' ἀπ' τὴν πολλὴ σειρά,
 Κι' ἀπ' τες συντροφισσες,
 Ποῦ θὰ διαβαίνουν
 Καὶ θὰ μὲ λαλοῦν :
 « Ἄιντε, συντροφισσα
 Νὰ πᾶμε γιὰ νερό »
 « — Σύστε, δὲν ἔρχομαι,
 Γιατὶ μὲ πάντρεψαν ! »

Τὸ « συμπεθεριό » ἔφθασε ! Οἱ μάνδαλοι τῆς ἐξώθυρας, κατ' ἔθος ἀπαράδατον, σπάζονται ἀπὸ τοῦς μπράτιμους ἢ φωνές, τὰ πηδήματα, τὰ βιολιά, ἔλοι, ἔλα χαλνοῦν κόσμον εἰς τὸ σπίτι τῆς νύφης.

Τέλος ἔρχεται ἡ ὥρα ν' ἀναχωρήσουν. Οἱ γονεῖς συνοδεύουν τὴν κόρη τῶν μόνων ἕως τὴν ἐξώθυραν, ὅπου χορὸς ἀντιπροσωπεύων τὴν νύμφην ψάλλει :

« Ἐχε γειά, καλή μου μάννα »,

ἐν τῷ χορῷ ἐκπροσωπῶν τοὺς γονεῖς τῆς νύφης ἀπαντᾷ :

« Σύρε σιὸ καλό, παιδάκι μ' »

ἀκολουθοῦν δὲ τὴν νύμφην μόνον οἱ παράνυφοι, οἱ ὅποιοι παραμένουν, διὰ νὰ δώσουν θάρρος εἰς αὐτήν, μέχρι τῆς Δευτέρας.

Ἦδη ἡ πομπὴ ἀκολουθεῖ τὴν ἔξις τάξιν·

Μπροστὰ οἱ μπράτιμοι, χοροπηδῶντες πάντοτε ἔπειτα τὰ βιολιά· ἔπειτα ὁ παπᾶς μὲ τὸ Νουνό· ἀκολουθοῦν οἱ ἄνδρες, κατόπιν τῶν ὀπίων ἡ νύφη μὲ τὰς παρανύμφους ἑκατέρωθεν καὶ ἔπειτα αἱ γυναῖκες.

Καθ' ἑδὸν ὁ χορὸς, ὅστις περιστοιχίζει τὴν νύμφην, ψάλλει :

« Σιγανὰ κι' ἀγάλι-ἀγάλια
Μὴ λερῶσης τὰ παπούτσια :
Σὲ μαλλώνει ἡ πεθερά σου
Σὲ μαλλώνει κι' ὁ πεθερός σου·
Σιγανὰ περλάτια, νύφη,
Μὴ λερῶσης τὰ παπούτσια
Τὴν ποδιά, τὸ φερειζέ σου ».

Ὄταν δὲ πλησιάσουν εἰς τὸ σπίτι τοῦ γαμβροῦ :

« Ἐβγα, ἔβγα, κυρὰ μάννα,
Νὰ δεχθῆς τὸν κύριο γυιό σου
Ποῦ σὲ φέρνει μιὰ περδίκια,
Μιὰ περδίκια ποῦ τὰ πλάγια
Μὲ τὴ ζάχαρι πλασμένη
Μὲ τὸ μέλι ζυμωμένη ».

Νότ. Μακεδον.— Χωρική ἐκ Βελβενδοῦ
(Ἐνδυμασία ἐκλείπουσα ὁσημέραι)

Τώρα ἡ πεθερά, χάρις εἰς τὴν βραδύτητα τῆς γαμηλίου πομπῆς, εἰσέρχεται πρώτη εἰς τὴν οἰκίαν καὶ ἐξέρχεται μὲ μίαν κουλοῦραν καὶ ἓν δοχεῖον κρασί. Τὴν κουλοῦρα θέτει εἰς τὸ κεφάλι τῆς νύφης, ἡ δὲ εἰσέρχεται τοιουτοτρόπως θριαμβευτικῶς εἰς τὴν οἰκίαν, φροντίζουσα νὰ προβάλλῃ πρῶτον τὸ δεξιὸν καὶ ἔπειτα τὸ ἀριστερὸν πόδι εἰς τὸ κατώφλιον. Αἱ δὲ γυναῖκες φάλλουν:

« Σέβα, σέβα, κυρὰ νύφη,
Στοῦ κύριον γαμβροῦ τὸ σπιτί,
Καὶ αὐτοῦ φωλιά νὰ φκιάσης,
Καὶ αὐτοῦ νὰ ξεφωλιάσης ».

Μετὰ τὴν στέψιν, ἡ δὲ ἡ ἀκολοθεῖ ἀμέσως, οἱ «μπράτιμοι» παραλαμβάνουν μὲ τὰ βιολιά τὸ «συμπεθεριό» τῆς νύφης, ἔπειτα τὸ «συμπεθεριό» τοῦ γαμβροῦ καὶ τὰ δὲ ἀγγελοῦν εἰς ἐξοχικὸ μέρος, ὅπου γίνεται χορός.

Τὴν ἐσπέραν παρατίθεται εἰς τὸν Νουνὸν δεῖπνον, κατὰ τὸ ὅποιον οὗτος τραγουδεῖ τὸ ἐξῆς ᾄσμα, προσέχων νὰ θέτῃ εἰς τὴν ἀρχὴν τὸ σχετικὸν τοῦ πεθεροῦ ὄνομα:

« Ὁ Γιάννης κάμει τὴ χαρά,
Ὁ Γιάννης κάμει γάμον,
Ἀκάλεσε συμπεθεροῦς,
Συμπεθεροῦς συντέκνους,
Ἀκάλεσε τὸ Σταυραετὸ
Νὰ πάη νὰ στεφανώση.
Κι' ὁ Σταυραετὸς ἐντράπηκε
Νὰ πάη νὰ στεφανώση.
Ψηλά, ψηλά ἐπέταξε
Ἰσὶα μὲ τὰ οὐράνια,
Κάνει στεφάνια ἀπὸ φλωριά
Καὶ τὰ κερὰ π' ἀσῆμι,
Καὶ τὸ στεφανοσκέπασμα
Ὅλο μαγογαριτάρι! »

Ἐν Θεσσαλονίκῃ, τῇ 21ῃ Μαΐου 1909

Ι. Γ. ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ

ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΙΣ

ΜΑΓΟΙ παμπάλαιοι μού λέν πῶς μὲ μαγείας τρόπους
Εἰς ζῶα μεταμόρφωναν τοὺς παλαιοὺς ἀνθρώπους.
Τὰ μάγια νάξερα κ' ἐγὼ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης,
Θὰ πῆγαινα καὶ θάλεγα κάθε Ρωμηοῦ μακρόχειρος:
Ἄπο τὰ ζῶα τὰ γνωστὰ τί προτιμᾶς νὰ γίνης:
Ὅνος σωστός, ἡμίονος, ἢ χοῖρος, ἢ σκαντσόχοιρος;

Γ. ΣΟΥΡΗΣ